

The Polysemic Representation of the Verb /çijən/ in Kurdish Based on Cognitive Approach

Zahra Parvinirad¹ , Masoud Dehghan^{2*} , & Akram Karani³

Abstract

The issue of polysemy has been considered within cognitive approach by Iranian linguists in recent years. That's because the authors have analyzed the simple form of the verb /çijən/ (i.e., going) in kalhori /kermanshaian Kurdish based on principled-polysemy approach proposed by Evans & Green in 2006. In this qualitative study, the data were collected through Kurdish speakers' daily conversation and analyzed based on the mentioned approach in a descriptive-analytic way. Also, the authors used Kurdish speakers and their own linguistic intuition to approve the authenticity of the data. The results showed that the prototypical meaning of this verb was "GO" that has forty-five distinct meanings, such as "travel", "drive", "migrate", "flow", "set", "finish", "charge", "send", etc. in its own semantic clusters including six distinct semantic clusters. Finally, these forty-five distinct meanings along with their six semantic clusters were illustrated in a semantic network. Also, the findings showed that a favorable explanation of the polysemy of this verb in Kalhori Kurdish can be obtained based on the mentioned approach. The polysemy representation of this verb in Kalhori Kurdish can be useful for a better understanding of the polysemy of other verbs in Kurdish.

Keywords: cognitive approach, principled-polysemy approach, Evans, Green, verb, Kurdish

Vol. 16, No. 6, Tome 90
pp. 263-295
January & February
2026

Received: 19 June 2022
Received in revised form: 24 September 2022
Accepted: 10 October 2022

¹ PhD Student in Linguistics, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran;
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-3097-8125>

² Corresponding Author, Associate Professor, Department of English Language and Literature and Linguistics, Faculty of Language and Literature, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran;
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7925-7770>, Email: m.dehghan@uok.ac.ir

³ Assistant Professor, Department of English Language Teaching and Linguistics, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran;
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-3862-5834>

1. Introduction

Polysemy—the phenomenon whereby a single word acquires multiple, related meanings—has been reconceptualized in recent decades through the lens of cognitive linguistics. Far from being an accidental feature of language, polysemy is now understood as a structured and cognitively grounded process, shaped by human experience, conceptual metaphor, image schemas, and usage-based categorization. The Principled Polysemy Approach, developed by Tyler and Evans (2003) and elaborated by Evans and Green (2006), offers a systematic framework for identifying the prototypical sense of a word and tracing the emergence of peripheral meanings through radial networks. Within this framework, motion verbs such as “go” are of particular interest, as they often extend into abstract semantic domains like emotion, time, social interaction, and cognition. The Kalhori Kurdish verb /*çijən*/, typically glossed as “to go,” exemplifies this semantic expansion and serves as the focal point of the present study.

Spoken primarily in western Iran, the Kalhori dialect of Kurdish remains underrepresented in cognitive-semantic research. This study addresses that gap by analyzing the polysemous structure of the verb /*çijən*/ in naturalistic Kalhori discourse. Using a qualitative, descriptive-analytic methodology and drawing on both field data and native speaker intuition, the research applies the Principled Polysemy model to identify the verb’s core meaning and map out its forty-five derived senses within six distinct semantic clusters. These include Movement, Co-occurrence, Termination, Spatial Placement, Analogy, and Metaphorical Extension. By modeling this semantic network, the study not only provides empirical support for cognitive linguistic theory but also offers practical insights for Kurdish lexicography, translation, and language teaching—highlighting how a single verb can reflect the rich conceptual structure of a speech community.

Research Questions

What are the distinct meanings associated with the simple form of the verb /çijən/ in Kalhori Kurdish?

How does the Principled Polysemy Approach account for the semantic network and prototype structure of this verb?

What cognitive and contextual mechanisms are responsible for the formation of the verb's semantic clusters?

2. Literature Review

In recent decades, polysemy has been reconceptualized within cognitive linguistics as a systematic and motivated phenomenon, rather than an accidental lexical irregularity. Pioneering work by scholars such as Lakoff (1987), Langacker (1987), and Evans & Green (2006) emphasized the role of embodied experience, image schemas, and conceptual metaphor in meaning extension. The Principled Polysemy Approach, introduced by Tyler and Evans (2003), provides a framework for identifying a word's prototypical sense and mapping out related meanings through radial categorization.

Numerous studies in Persian and Kurdish have adopted this framework. For example, Afrashi and Jokandan (1393) analyzed the polysemy of the verb “شنیدن” (to hear), and Afrashi and Asgari (1396) explored the semantic network of “دیدن” (to see), both confirming the role of cognitive mechanisms in meaning derivation. Rahmatinejad et al. (1398) identified 44 semantic templates for the verb “گفتن” (to say), while Amozadeh et al. (1395) mapped the radial meanings of “گرفتن” (to take) in Persian. In Kurdish studies, Dehghan and Afshari (1397) examined the preposition /ʔæra/ in Kalhori Kurdish, revealing structured meaning clusters based on the same approach.

These studies collectively support the effectiveness of cognitive models in explaining lexical polysemy. The present research builds on this foundation by

applying the Principled Polysemy Approach to the Kalhori Kurdish verb /*çijən*/, aiming to uncover its structured semantic network and contribute to the broader field of cognitive lexical semantics in Iranian languages.

3. Methodology

This study employs a qualitative, descriptive-analytical approach within the framework of Cognitive Linguistics, specifically the Principled Polysemy Approach (Evans & Green, 2006). The primary goal is to analyze the semantic network of the Kalhori Kurdish verb /*çijən*/ (“to go”) by identifying its prototypical and extended meanings. Data were collected from natural spoken discourse, including everyday conversations, media, and written texts used by Kalhori Kurdish speakers. The researchers, being native speakers, also utilized linguistic intuition to ensure the authenticity and contextual appropriateness of the data. Each instance of the verb was analyzed in context to identify its meaning and grouped into one of six semantic clusters. The meanings were then modeled in a semantic network, illustrating how they radiate from the core sense. This method allows for a systematic understanding of polysemy in a real-world linguistic setting.

4. Results

The findings of this study reveal that the Kalhori Kurdish verb /*çijən*/ exhibits an exceptionally rich polysemous structure, comprising forty-five distinct meanings organized into six primary semantic clusters: Movement, Co-occurrence, Termination, Spatial Placement, Analogy, and Metaphorical Extension. At the core of this network lies the prototypical meaning of “to go,” from which all other senses are systematically derived via cognitive mechanisms such as conceptual metaphor, image schemas, and metonymy. These derived meanings span a wide range of conceptual domains—from concrete physical actions like “travel,” “migrate,” and “pour,” to abstract and

metaphorical uses such as “resemble,” “pass away,” “become angry,” “enroll,” and “disappear.” Notably, the Movement and Metaphorical clusters demonstrated the highest frequency and semantic productivity, suggesting a strong grounding of the verb’s extensions in both embodied experience and culturally shaped conceptualizations.

These findings underscore the applicability and explanatory power of the Principled Polysemy Approach in modeling lexical semantics in non-Indo-European and under-documented languages such as Kalhori Kurdish. By offering a detailed semantic network grounded in naturally occurring data and native speaker intuition, the study contributes to the broader literature on cognitive lexical semantics and supports the claim that polysemy is not arbitrary but conceptually motivated and cognitively principled. Beyond its theoretical contribution, the research has practical implications for language pedagogy, translation studies, and lexicography, particularly in multilingual contexts where semantic precision is crucial. A nuanced understanding of the diverse meanings of /čijən/ can aid educators and translators in conveying more accurate interpretations and assist Kurdish language learners in navigating meaning variation more effectively. Moreover, the methodological framework applied here can be replicated for other verbs and grammatical categories, thus enriching the descriptive and analytical resources available for Kurdish and similar languages.

دوماهنامه بین‌المللی

د ۱۶، ش ۶ (پیاپی ۹۰)، بهمن و اسفند ۱۴۰۴، صص ۲۶۳-۲۹۵

مقاله پژوهشی

https://lrr.modares.ac.ir/article_7097.html

بازنمایی چندمعنایی فعل /čijən/ در کُردی با تکیه بر نگرش شناختی

زهره پروینی‌راد^۱، مسعود دهقان^{۲*}، اکرم کرانی^۳

۱. دانشجوی دکتری زبان‌شناسی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

۲. دانشیار گروه زبان و ادبیات انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشکده زبان و ادبیات، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران

۳. استادیار گروه آموزش زبان انگلیسی و زبان‌شناسی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۷/۱۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۳/۲۹

چکیده

موضوع چندمعنایی همواره در سال‌های اخیر مد نظر زبان‌شناسان ایرانی با رویکردهای شناختی بوده است. به دلیل اهمیت این موضوع، نگارندگان به بازشناسی چندمعنایی صورت ساده فعل /čijən/ (رفتن) در کردی کلهری بر پایه چندمعنایی اصول‌مند (Evans & Green, 2006) پرداخته‌اند. در این جستار کیفی، داده‌ها به روش میدانی از گفتمان روزمره کُردزبانان کلهری گردآوری شده و براساس انگاره مذکور و به روش توصیفی - تحلیلی بررسی و واکاوی شده‌اند. شایان ذکر است که نگارندگان نیز از شم زبانی خود و دیگر گویشوران برای اصالت داده‌ها بهره بردند. نتایج نشان داد که «رفتن»، معنای سرنمون فعل /čijən/ است و شبکه معنایی آن دارای چهل و پنج معنای مجزا، همچون «مسافرت کردن»، «رانندگی کردن»، «مهاجرت کردن»، «جاری شدن»، «غروب کردن»، «پایان یافتن»، «واریز کردن»، «ارسال کردن» و امثال آن‌ها و شش خوشه معنایی است. همچنین، یافته‌ها نشان داد که می‌توان تبیین مطلوبی از چندمعنایی این فعل در کردی کلهری بر پایه رویکرد یادشده به‌دست داد. بازنمایی چندمعنایی این فعل در کردی کلهری برای ادراک بهتر چندمعنایی فعل‌های دیگر می‌تواند سودمند باشد.

واژه‌های کلیدی: رویکرد شناختی، چندمعنایی اصول‌مند، ایوانز، گرین، فعل، کردی.

۱. مقدمه

در این پژوهش، داده‌ها از گویش کُردی کرمانشاهی، یکی از گویش‌های زبان کُردی در غرب ایران که به گویش جنوبی نیز معروف است، از طریق گفتمان‌های روزمره گویشوران کُردزبان کلهری، کتاب‌ها و رسانه‌ها گردآوری شده است. شایان ذکر است که نگارندگان پژوهش حاضر، گویشور این گونه کُردی هستند و برای تأیید و اصالت داده‌ها نیز از شم زبانی خود بهره گرفته‌اند. از این‌رو، در این پژوهش توصیفی-تحلیلی، مسئله موجود در بازنمایی چندمعنایی فعل /čijən/ (به معنای «رفتن») در کُردی کلهری قابل توجه است. این تحقیق با بازشناسی چندمعنایی فعل موردنظر در کُردی کلهری بر اساس انگاره چندمعنایی اصول‌مند^۱ (Evans & Green, 2006) در پی پاسخی برای این پرسش است که دیدگاه مذکور چگونه در شناسایی معنای سرنمون و معانی حاشیه‌ای فعل /čijən/ در کُردی کلهری کارایی دارد و این معانی کدام‌ها هستند و در چه بافت خاصی توسط گویشوران مورد استفاده قرار می‌گیرند که در بخش پنجم این پژوهش به بازنمایی معانی متمایز و نیز خوشه‌های معنایی این فعل خواهیم پرداخت.

ماهیت روش‌شناختی این پژوهش کیفی، توصیفی - تحلیلی است. در این پژوهش، ابتدا نمونه‌های مربوط به فعل /čijən/ (معادل «رفتن» در زبان فارسی) در کُردی کلهری (کرمانشاهی) گردآوری شده‌اند، و این نمونه‌ها از گفت‌وگوهای روزمره کُردزبانان کلهری گردآوری شده و بر اساس انگاره چندمعنایی اصول‌مند (Evans & Green, 2006) بازنمایی می‌شوند. بعد از بازنمایی دقیق معانی چندگانه فعل موردنظر، نگارندگان پی بردند که فعل /čijən/، چهل و پنج معنای مختلف و شش خوشه معنایی «جابه‌جایی^۲»، «باهم‌آیی^۳»، «اتمام^۴»، «قرارگیری^۵»، «قیاس^۶» و «استعاری^۷» دارد. پژوهش حاضر، تنها به بازنمایی صورت ساده فعل موردنظر می‌پردازد و بازنمایی صورت‌های پیشوندی یا مرکب این فعل خود می‌تواند موضوع تحقیقات دیگر باشد.

۲. پیشینه پژوهش و مطالعات مرتبط

این بخش، به مرور پژوهش‌های ایرانی و سپس پژوهش‌های خارجی در زمینه چندمعنایی از منظر رویکرد شناختی اختصاص داده شده است که در ادامه به معرفی آن‌ها خواهیم پرداخت.

عباسی و همکاران (۱۳۹۹) به بازنمایی چندمعنایی در صفت‌های ترکی آذربایجانی بر اساس دیدگاه شناختی پرداخته‌اند. آن‌ها با بازنمایی پیکره‌های موجود، به‌طورکلی، هفتاد صفت ساده چندمعنا شناسایی کردند و برای هر یک، شبکه معنایی ترسیم کردند. آن‌ها با بازشناسی معانی متفاوت این صفت‌ها، تعیین

کردند که از بین سازوکارهای شناختی در چندمعنایی این صفت‌ها، استعاره‌های مفهومی نقش پررنگ‌تری دارند و برعکس رویکرد سنتی، رابطه بین معانی صفت‌های چندمعنا، اتفاقی نیست؛ بلکه ارتباطی اصول‌مند وجود دارد که با مقوله‌بندی شعاعی تبیین می‌شود. روی هم‌رفته، یافته‌های پژوهش آن‌ها هم‌راستا و تأیید کننده نتایج زبان‌شناسان شناختی در حوزه چندمعنایی است.

رحمتی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی قالب‌های معنایی فعل «گفتن» در زبان فارسی براساس معنی‌شناسی قالبی پرداختند و همچنین، قالب اصلی آن را ترسیم کردند. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد که این فعل از چهل و چهار قالب معنایی برخوردار است که معنای اولیه این فعل «بر زبان آوردن و بیان کردن» است. آن‌ها، همچنین، به وسیله اصول و مفاهیم مد نظر در این نظریه، قالب اصلی فعل «گفتن» را برای فارس‌زبانان ترسیم کردند.

قادری و همکاران (۱۳۹۸) چندمعنایی فعل «دیدن» را با استفاده از الگوی تن‌انگاری (Antunano, 1999; 2002) و طرح‌واره^۷ معنایی فعل‌های حسی (افراشی و عسگری، ۱۳۹۶) بازشناسی کرده‌اند. بیشتر تحلیل‌های پژوهش آن‌ها که با توجه به توانایی‌های حواس انسان و روش دریافت ما از دنیای اطراف شکل می‌گیرد، نشان داد که تن‌انگاری منشأ مفهوم‌سازی استعاری و گسترش معنایی این فعل است و چندمعنایی این فعل محصول هم‌کنشی محتوای معنایی این فعل با اجزای دیگر جمله است. در پایان، نشان دادند که نتایج تحقیق آن‌ها هم‌سو با پژوهش‌های آنتونانو (۱۹۹۹) و افراشی و عسگری (۱۳۹۶) است. دهقان و افشاری (۱۳۹۷) به بازنمایی چندمعنایی و جایگاه /ʔæra/ در گُردی کلهری بر پایه رویکرد شناختی پرداختند که ملاک‌های بنیادی را برای شناسایی معانی متمایز و معنای اولیه حروف اضافه ارائه دادند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد که /ʔæra/ در نقش پرسش‌واژه در ابتدای جمله یا در جایگاه اصلی آن پیش از مقوله فعل، علت را می‌پرسد و در جایگاه پیش از اسم یا گروه اسمی، در نقش حرف اضافه، هشت معنای متمایز و دو خوشه معنایی دارد. به باور آن‌ها معنای «برای»، معنای اولیه حرف اضافه /ʔæra/ است. نویسندگان بعد از مشخص کردن معنای اولیه و تحلیل معانی مجزای این حرف اضافه، طرح‌واره معنایی آن را نیز ترسیم کردند.

عموزاده و همکاران (۱۳۹۵) به بازنمایی معنایی فعل «گرفتن» پرداختند و تصویر واضحی از چندمعنایی این فعل را در زبان فارسی نشان دادند. آن‌ها بعد از گردآوری معنای فعل «گرفتن»، طرح‌واره معنای اولیه این فعل را با استفاده از رویکرد شناختی ترسیم کردند و سپس چگونگی اشتقاق بقیه معانی را از این معنای سرنمون نشان دادند. یافته‌های پژوهش آن‌ها، شبکه معنایی این فعل را نشان داد و دانش

ما را در مورد این فعل آن طور که حالا در زبان فارسی استفاده می‌شود، تکمیل‌تر می‌نماید. به باور افراشی و صامت جوکندان (۱۳۹۳) با تغییر دیدگاه درباره چندمعنایی از معنی‌شناسی ساختارگرا^۸ به معنی‌شناسی شناختی^۹، یعنی بعد از آنکه چندمعنایی دیگر امری تصادفی نبود، بلکه پدیده‌ای اصول‌مند بود؛ نه تنها دگرگونی بزرگی در بازنمایی چندمعنایی، بلکه تطوری در پژوهش‌های معنی‌شناسی به‌وقوع پیوست.

همچنین، به باور باطنی (۱۳۸۵) پدیده چندمعنایی در اقتصاد زبان نقش مهمی دارد. کرویگر (Kroeger, 2018) بر این باور است که براساس رویکرد سنتی، در پدیده چندمعنایی یک واژه با معناهای گوناگون امکان ظهور و بروز پیدا می‌کند. در چندمعنایی، دو معنا به گونه‌ای با هم مرتبط هستند و رابطه‌ای روشن و قابل ادراک میان دو معنا وجود دارد. چندمعنایی در کارآمدی زبان نقش حائز اهمیتی دارد، اگر وجود چندمعنایی در زبان امکان‌پذیر نبود، بار حافظه بسیار سنگین می‌شد؛ چون ناگزیر بودیم برای هر موضوع قابل‌فهمی کلمه جداگانه‌ای داشته باشیم و آن را در نظام واژگان خود وارد کنیم. وان درگات و همکاران (Vandergucht et al., 2007) نمادین بودن معنای بدن‌مندی^{۱۰} و چندمعنایی حروف اضافه مکانی را بر اساس رویکرد شناختی بررسی کرده‌اند. آن‌ها براین باورند که پژوهش‌های چندمعنایی قبلی، مبنای الگوی چندمعنایی اصول‌مند تایلر^{۱۱} و ایوانز^{۱۲} (۲۰۰۳) برای حروف اضافه هستند. پژوهش نیومان و رایس (Newman & Rice, 2004) به بازنمایی چندمعنایی فعل‌های «نشستن»، «ایستادن» و «دراز کشیدن» در زبان انگلیسی اشاره کرده‌اند و بازنمایی‌های آن‌ها الگوهای درخور توجهی را برای این فعل‌ها نشان داد که نشانگر چندمعنایی و دستوری‌شدگی مرتبط به موارد همانند در زبان‌های دیگر بود. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد که برخلاف زبان‌های دیگر در زبان انگلیسی، این سه فعل دستوری نشده‌اند.

همچنین، بروگمان (Brugman, 2001) با استفاده از طرح‌واره نیروی-پویا^{۱۳} چندمعنایی فعل‌های سبک انگلیسی را بازنمایی کرده است.

لی (Lee, 2001, p.1) در این خصوص بیان می‌دارد که بزرگان علوم شناختی^{۱۴} معتقدند که ساخت زبان انعکاسی مستقیم از شناخت^{۱۵} است؛ یعنی یک اصطلاح ویژه مربوط به درک یک وضع ویژه است و ریشه همه اصول زبان در شناخت است.

۳. مبانی نظری پژوهش

صاحب‌نظرانی همچون لانگاکر^{۱۶}، تالمی^{۱۷} و لیکاف^{۱۸} رویکرد زبان‌شناسی شناختی را پایه‌گذاری کردند

(Geeraerts & Cuykens, 2007, p.3). در دهه هشتاد با پیدایش زبان‌شناسی شناختی، چندمعنایی به‌عنوان موضوعی مهم مورد توجه معنی‌شناسان واژگانی بود. لیکاف و بروگمان از پیشگامان پژوهش‌های زبان‌شناسی شناختی بودند. در حوزه معنی‌شناسی شناختی به مفاهیمی همچون طرح‌واره‌های تصویری^{۱۹}، استعاره‌های مفهومی^{۲۰}، مقوله‌های شعاعی^{۲۱} و مقوله‌بندی^{۲۲} و موضوع‌های دیگر پرداخته می‌شود (Evans & Green, 2006).

رویکرد چندمعنایی اصول‌مند از طرف تایلر و ایوانز (Evans and Tyler, Tyler and Evans 2003) ارائه شده است. این رویکرد به دنبال اصولی است که تحلیل طرح‌واره معنایی را عینی و محقق می‌سازد. همچنین، دو هدف خاص را دنبال می‌کند: ۱) تعیین آن چه معنای مجزا به‌شمار می‌آید و تفاوت گذاشتن میان معانی ذخیره‌شده در حافظه معنایی و معانی مقید به بافت که به‌طور برخط تشکیل می‌شوند؛ ۲) تعیین معنای اولیه با یک مقوله شعاعی ویژه (Evans & Green, 2006: 342).

پدیده مقوله‌بندی نیز توانمندی بشر در شناسایی تشابه‌ها و تفاوت‌های بین اشیاء و قراردادن آن‌ها در یک طبقه را مورد بررسی قرار می‌دهد (Evans & Green, 2006: 248). به باور لیکاف (1987) چندمعنایی را بایستی بر اساس مقوله‌بندی ادراک کرد، یعنی معانی مرتبط واژه‌ها، مقوله‌هایی را شکل می‌دهند که دارای تشابه خانوادگی هستند.

لیکاف و جانسون (Lakoff & Johnson, 1980) استعاره مفهومی را یکی از وسایل مرتبط ساختن معانی متفاوت یک کلمه ذکر کرده‌اند. به باور آن‌ها، استعاره^{۲۳}، نگاشتی^{۲۴} تجربه-محور از یک انگاره شناختی آرمانی^{۲۵} در حوزه‌ای به یک انگاره شناختی آرمانی در حوزه‌ای دیگر است که به باور ایوانز و گرین (Evans & Green, 2006: 339) نقش مهمی در نظریه مقوله‌های شعاعی لیکاف دارد. بر پایه رویکرد چندمعنایی اصول‌مند تایلر و ایوانز (2003)، معنای سرنمون^{۲۶} حروف اضافه براساس قواعدی تعیین‌پذیر بوده و معانی مجزا به‌صورت با قاعده از آن اشتقاق می‌یابند و در پایان این معانی مجزا به‌همراه معنای سرنمون یک شبکه معنایی را تشکیل می‌دهند و در این شبکه، معنای اصلی در مرکز است و معانی مجزای اشتقاق‌یافته از آن به شکلی اصول‌مند در رابطه با آن معنای سرنمون هستند؛ بدین صورت که معانی که به‌صورت مستقیم از معنای سرنمون اشتقاق یافته، نزدیک به مرکز و معانی که به‌صورت غیرمستقیم از معنای سرنمون و به‌طور مستقیم از یکی از معانی مشتق شده‌اند، دورتر از مرکز هستند (Tyler & Evans, 2003: 109).

همچنین، مفهوم پیش‌صحنه بیانگر ارتباط شیء پویا^{۲۷} و شیء پایا^{۲۸} در معنای سرنمون حروف اضافه

است که بقیه معانی مجزا به واسطه تعامل این صحنه با اصول شناختی اشتقاق می‌یابند (Tyler & Evans, 2003, p. 95).

رابطه‌های میان معانی یک واژه اختیاری نیستند، بلکه به صورت اصول‌مند هستند. همچنین، این رابطه‌ها طبیعی هستند. یعنی روابطی هستند که به شکل طبیعی در داخل نظام شناختی به وجود می‌آیند و یا به وسیله استعاره‌ها به وجود می‌آیند (Brugman & Lakof, 2003:110). همچنین، ایوانز و گرین (Evans & Green, 2006) چهار ملاک برای تعیین معنای سرنمون پیشنهاد کرده‌اند که عبارت‌اند از:

- ۱- نخستین معنای معین شده
 - ۲- برجستگی در شبکه معنایی
 - ۳- روابط معنایی با سایر حروف اضافه
 - ۴- آسانی پیش‌بینی در گسترش معنا.
- از این‌رو، بر پایه ملاک‌های فوق، تعیین معنای سرنمون به آسانی امکان‌پذیر است.

۴. بازنمایی چندمعنایی فعل /čijən/ در کُردی کلهری

در این بخش، به بازنمایی معانی متفاوت فعل /čijən/ بر پایه انگاره چندمعنایی اصول‌مند می‌پردازیم.

۱-۴. معنای سرنمون

۱. الف. معنای «رفتن»

اولین معنایی که از فعل /čijən/ به ذهن گویشور کُردزبان کلهری می‌آید، معنای «رفتن» است. این فعل در بافت‌های دیگر، معانی مختلفی دارد که در ادامه به بررسی آن‌ها خواهیم پرداخت. مثال‌های زیر مؤید این مطلب هستند.

1. Manjar	čī-j-æ ^{۲۹}	širaz
مانیار	حک-وم-رفتن	شیراز

«مانیار به شیراز رفته»

2. ʔæmir č̣i-j-æ cinæma
امیر ح-ک-وم-رفتن سینما

«امیر به سینما رفته»

3. č̣i-j-æ kuræ?
ح-ک-وم-رفتن کجا

«او به کجا رفته»

۲-۴. خوشه معنایی «جابه‌جایی»

در این خوشه، فعل /č̣ijən/ جابه‌جایی بین یک شیء را با دیگری نشان می‌دهد و نشانگر آن است که بین شیء پویا و شیء پایا جابه‌جایی صورت گرفته است.

۲. الف. معنای «سفر کردن»

فعل /č̣ijən/ دارای معنای «سفرکردن» هم است. برای مشخص کردن این مطلب مثال‌های ذیل را با دقت بازنمایی می‌کنیم.

4. ʔæsæl ʔæraj maŋ-e ʔæsæl č̣i-j-æ šomal.
عسل برای پا-ماه عسل ح-ک-وم-رفتن شمال

«عسل برای ماه عسل به شمال رفته»

5. Reza č̣ij-æ fæza.
رضا پا-رفت رضا

«رضا به فضا رفت»

۲. ب. معنای «کوچ کردن / مهاجرت کردن»

6. Simin si sali hæš ke č̣ij-æsæ ʔamrika
سی سیمین سال است که ح-ک-وم-رفتن آمریکا

«سیمین ۳۰ سال است که به آمریکا رفته است»

7. xi:lækijel ʔæraj zemsan če-n-æ jærmæsir
عشایر برای زمستان پ-ا-س ش-ج-ا رفتن گرمسیر

«عشایر برای زمستان به گرمسیر می‌روند»

با نگاهی به مثال‌های بالا معلوم می‌شود فعل /čijən/ در یک بافت‌هایی به معنای «مهاجرت کردن/ کوچ کردن» است که در آن حرکتی جسمانی رخ داده است.

۲. پ. معنای «رد شدن»

از مثال زیر پیداست که «رد شدن»، معنای دیگر این فعل است. در مثال زیر شیء پویا و شیء پایا عینی هستند.

8. dūjækæ menal-ig læ nawras xijawan čī-jad
س ش-م-گ-ا رفتن خیابان وسط از پ-ن-چه دیروز

«دیروز چه‌ای از وسط خیابان می‌رفت»

۲. ت. معنای «رانندگی کردن»

معنای دیگر فعل /čijən/ «رانندگی کردن» است که گویشوران گُردزبان در بافت‌های مختلف از آن استفاده می‌کنند. نمونه زیر مؤید این مطلب است.

9. hadi naw jadæ feræ ton ču-d
هادی توی جاده تند س ش-م-ح-ا رفتن

«هادی توی جاده با سرعت می‌رود»

۲. ث. معنای «وارد شدن به مکانی»

فعل /čijən/ در معنای «وارد شدن» در کردی کلهری نیز بازنمایی دارد. مانند نمونه‌های زیر:

10. ta to næ-čī-d, me ne-j-æče-m.
تا تو د ش-م-رفتن-پیش‌م من ا ش-م-رفتن-وم-پیش‌م

«تا شما نروی، من نمی‌روم» (در بافتی که دو شخص می‌خواهند به مکانی وارد شوند)

11. je merüj-gi čī-j-æ (naw) guš-əm
یک پ-ن-مورچه ح-ک-وم رفتن (داخل) ا ش-م-گوش

«یک مورچه‌ای (به داخل) گوشم رفته»

12. jæxčal-ægæ wæj dærae ni-j-æču:d-æ naw
داخل س-ش-م-زح-رفتن-وم-پیش-م در از این پم-یخچال
«یخچال از این در رفت»
13. šajæd ta ʔælan ʔostad-ægæ čü-wækelas
کلاس-گال-رفتن پم-استاد حالا تا شاید
«شاید تا حالا استادم به کلاس رفته باشد»

۲.ج. معنای «خارج شدن/بیرون رفتن»

معنی «خارج شدن» برای این فعل گُردی در بافت‌های ویژه‌ای به وضوح پیداست.

14. danešju-ægæ ʔæraj dæ dæjqæ wæ celas čü
گس-رفتن کلاس از دقیقه ده برای پم-دانشجو
«دانشجو به مدت ده دقیقه از کلاس رفت»
15. ʔamrika-jæjl tow-an wæ mæntæqæ be-č-en-en
س-ش-ج-رفتن-پال منطقه از س-ش-ج-زا-خواستن پ-ج-آمریکایی
«آمریکایی‌ها می‌خواهند از منطقه بروند»

۲.ج. معنای «راه یافتن»

- در نمونه ۱۶ از این فعل معنای «راه یافتن» استنباط می‌گردد که گویشوران کُردزبان از آن در بافت‌های خاصی استفاده می‌کنند. مانند نمونه زیر:
16. naw kermašan čowar næfær tow-æn be-č-en-æ mæjles
مجلس پ-ا-س-ش-ج-رفتن-پال س-ش-ج-خواستن نفر چهار کرمانشاه در
«در کرمانشاه چهار نفر می‌خواهند به مجلس شورا بروند»

۲.ج. معنای «پرواز کردن»

یکی دیگر از معانی که از این فعل دریافت می‌شود و گویشوران کُردزبان در بافت‌های خاصی از آن استفاده می‌کنند، معنای «پرواز کردن» است.

17. hæwapæjma-gæ wæ band-e forudgah čü-j-æ
ح-ک-وم-گرفتن فرودگاه پ-ا-باند از پم-هواپیما
«هواپیما از باند فرودگاه رفته»

18. ʔemru čængelæ hælikopter čī-n ʔæra qæsreši:ri:n

قصرشیرین به سشج-گس رفتن هلی کوپتر چند امروز

«امروز چند هلی کوپتر به قصرشیرین رفتند»

۲.خ. معنای «جاری شدن»

از مثال زیر پیداست که در بافت‌های خاصی، گویشوران از این فعل به معنای «جاری شدن» استفاده می‌کنند.

19. xūn-e fææjg wæ dæs-əm čī

گس رفتن اشم-دست از زیاد پ-خون

«خون زیادی از دستم رفت»

۲.د. معنای «حرکت کردن»

در یک بافت‌های خاصی فعل /čijən/ به معنای «حرکت کردن» است که نمونه‌های زیر بر این نکته تأکید می‌کند.

20. ʔæli ʃure hæwapæjma ču-d

سش-م ح. رفتن هواپیما مثل علی

«علی مثل هواپیما می‌رود»

21. qætaræ-gæ čə sati ču-d

سش-م ح. رفتن ساعتی چه پم-قطار

«چه ساعتی قطار می‌رود؟»

۲.ذ. معنای «ارسال کردن»

معنای «ارسال کردن» از این فعل نیز توسط گویشوران دریافت می‌شود. برای درک و فهم این معنا به نمونه زیر توجه کنید. در این معنا، بین شیء پویا و شیء پایا نوعی انتقال و جابه‌جایی وجود دارد.

22. pæjamæ-gæ čə zü čī

گس رفتن زود چقدر پم-پیام

«پیامک چقدر سریع رفت»

۲. ر. معنای «واریز کردن»

23. čæn ruž teræk hoqu:q-e baznešæst-æjl

چند روز دیگر پا-حقوق پج-بازنشسته

čū-dæ (now) hesawi-jan.

سش-م-ح-رفتن به سش-ج-حساب

«طی چند روز آینده، حقوق بازنشستگان به حساب آنها می‌رود»

در مثال ۲۳ نیز بین شیء پویا و شیء پایا نوعی انتقال و جابه‌جایی صورت می‌گیرد. در این بافت خاص، واژه /čijən/ همراه با /hesaw/ به‌کاررفته و معنای «واریزشدن» از آن پیداست.

۲. ز. معنای «ریختن»

گویشوران گُردزبان این فعل را در بافت‌های خاصی به معنای «ریختن» نیز به‌کار می‌برند.

24. qæza-gæ čij-æ qæj keras-ægæ-j šilan

شیلان سش-م-پ-لباس روی حک-وم-رفتن پم-غذا

«غذا روی لباس شیلان رفت»

25. ræng-e færeig čī-j-æ mele šæwal-ægæ-j.

سش-م-پ-شلوار روی حک-وم-رفتن زیاد پا-رنگ

«رنگ زیادی روی شلوارش رفته»

۲. ژ. معنای «نقل مکان کردن»

از این فعل در معنای «تغییر مکان» نیز استفاده می‌شود که مثال زیر تأییدی بر این ادعاست.

26. hawsa-gæ-ma towa-j wæj kūčæ be-čū-d

سش-م-ح-ال-رفتن-پال کوچه از این سش-م-زا-خواستن سش-ج-پ-همسایه

«همسایه ما می‌خواهد از این کوچه برود».

۳-۴. خوشه معنایی «با هم‌آیی»

در این خوشه، از فعل /čijən/ در معنای «همراهی کردن» و نیز «ملحق شدن» در بافت‌های مختلف استفاده می‌کنند. نمونه‌های زیر مؤید این مطلب است.

۳. الف. معنای «همراهی کردن/ بدرقه کردن»

برای بازنمایی معنای «همراهی کردن» به نمونه‌های زیر توجه کنید:

27. bæw ta wægærde jækow be-čī-m-æ
پاس‌ش‌ج‌ح‌ال. رفتن‌پال هم با تا آمدن
ʔæraj ʔisgaj ʔotobus-ægæ.
پم-اتوبوس ایستگاه به

«بیا تا ایستگاه اتوبوس با هم برویم»

28. fæhnaz wægærde miwan-ægan-i ta dæm-e
فرحناز با س‌ش‌م‌پ‌ج‌مهمان تا پ‌ادم
dær-e hæsar čud
س‌ش‌م‌ح‌ال. رفتن حیاط پ‌ادر

«فرحناز تا دم درب با مهمان‌هایش می‌رود».

همان‌گونه که ملاحظه می‌کنید، در مثال‌های بالا روشن است که نوعی همراهی بین شیء پویا و شیء پایا نمایان است که در آن‌ها شیء پایا عینی است.

۳. ب. معنای «ملحق شدن/پیوستن»

مثال (۲۹) نمونه‌ای از فعل /čijən/ در معنای «ملحق شدن/پیوستن» است که گویشوران کُردزبان در بافت‌های خاصی آن را به‌کار می‌برند.

29. xoda bekæj be-čī-d-æ ʔæraj ti:me gowra-terig
امیدوارم پ‌ادش‌م‌ح‌ال. رفتن‌پال به پب‌بزرگ تیم

«امیدوارم به یک تیم بزرگ‌تر بروی»

۴.۴. خوشه معنایی «اتمام»

در خوشه معنایی «اتمام» این فعل از سه معنای مجزای ذیل تشکیل شده است و گویشوران در موقعیت‌های مختلف از آن‌ها استفاده می‌کنند.

۴. الف. معنای «پایان یافتن/گذشتن»

با دقت در مثال‌های زیر پی می‌بریم که «پایان یافتن/گذشتن» معنای دیگر این فعل است.

نمونه‌های زیر بیان‌کننده آن است.

30. šæw čelæj-š čī
س ش م. گ س. رفتن پ ه-یلدا شب

«شب یلدا هم رفت»

31. jowan-i čī o piri wæ ri: hat
رسید راه از پیری و س ش م-گ س. رفتن پ ن-جوان

«جوانی رفت و پیری از راه رسید»

32. wæxt pænir-ægæj naw jæxčal-ægæ čī-j-æ
ح ک-م رفتن پ م-یخچال داخل پ م-پنیر تاریخ

«تاریخ پنیر داخل یخچال رفته است»

۴. ب. معنای «منتهی شدن»

گُردزبانان کلهری معنای دیگری که از این فعل ادراک می‌کنند، معنای «منتهی شدن» است.

33. ʔi: ri:jæ ču-d-æ ku:ræ?
کجا پ ا س ش م-ح. رفتن راه این

«این راه به کجا می‌رود؟»

۴. ج. معنای «غروب کردن»

زمانی که فعل /čijən/ با واژه /xwær/ (به معنای آفتاب) به کار می‌رود، معنای «غروب کردن» می‌دهد.

مثال زیر دلالت بر تأیید این مطلب دارد.

34. now tawsan xwær dir-ter ču-d
س ش م-ح. رفتن پ ب-دیر آفتاب تابستان در

«آفتاب در تابستان دیرتر می‌رود»

۵. ۴. خوشه معنایی «قرارگیری»

فعل /čijən/ در این خوشه شامل دو معنای مجزای ذیل است که گویشوران گُردزبان از این فعل با آن معانی در موقعیت‌های کلامی مختلف استفاده می‌کنند.

۵. الف. معنای «قرار گرفتن»

از دیگر معانی که فعل /čijən/ دارد و در بافت‌های خاصی به آن معنا پی می‌بریم، معنای «قرار گرفتن» است که با دقت به مثال‌های زیر این نکته روشن می‌شود.

35. pirækæ ʔæli či-j-æ nuwa-j dūrbīn
دوربین پا-جلو حک-وم-رفتن علی پریروز

«پریروز علی جلوی دوربین رفت»

36. wæxti čī-mæ ban sər-e mæmo-m
اشم-عمو پا-سر روی اشم-گس-رفتن وقتی
zanes-əm merd-ijæ
حک-س-شم-مردن اشم-فهمیدن

«وقتی روی سرعمویم رفتم فهمیدم مرده است»

۵. ب. معنای «گام نهادن/راه رفتن»

گُردزبانان کلهر از این فعل در معنای «گام نهادن» هم استفاده می‌کنند. به عنوان گواه بر این ادعا، مثال‌های (۳۷) و (۳۸) ارائه شده‌اند.

37. Mazijar! næ-č-wæ mele čæmæn-ægæ
مازیار! دشم-رفتن-پیشم روی پم-چمن

«مازیار! روی چمن نرو»

38. hæwas-ed bu: næ-či-d-æ mele
دشم-مواظب باش پا-دشم-رفتن-پیشم روی
werdæ šišæ-gæn
پج-شیشه خرده

«مواظب باش روی خرده شیشه‌ها نروی»

۶-۴. خوشه معنایی «قیاس»

۶. الف. معنای «شبیه بودن» (شباهت در ظاهر)

معنای «شبیه بودن» در این خوشه معنایی به ظاهر فرد یا چیزی اشاره دارد.

ع.ب. معنای «شبیه بودن» (شباهت در رفتار)

همچنین، گویشوران کُردزبان، به لحاظ رفتار، از این فعل به معنای شباهت در رفتار نیز استفاده می‌کنند. در اینجا، فعل /čijən/ بیانگر مشابهت بین دو شخص یا دو چیز است. به سخن دیگر، مشابهت به لحاظ ظاهر یا رفتار بین شیء پویا و شیء پایا را نشان می‌دهد. این معانی در نمونه‌های (۳۹ تا ۴۲) دیده می‌شوند.

39. lüt-əd wæ daleged næ-čij-æ

ح.ک-وم-رفتن-پیشم دش-م-مادر به دش-م-دماغ

«بینی‌ات به مادرت رفته» (شباهت ظاهری)

40. Hosein čaw ʔæbru-i wæ xalu-i čij-æ

س.ش.م.ح.ک-وم-رفتن س.ش.م-دائی به س.ش.م-ابرو چشم حسین

«حسین چشم و ابرویش به دائی‌اش رفته». (شباهت ظاهری)

41. Zahra bištore ʔæxlaq-æjl-i wæ

به س.ش.م-پ.ج-رفتار بیشتر زهرا

bawg-i čij-æ

س.ش.م.ح.ک-وم-رفتن س.ش.م-پدر

«زهرا بیشتر رفتارهایش به پدرش رفته» (شباهت رفتاری)

42. Mærjæm læ čæwtænji wæ daleg-i čij-æ

س.ش.م.ح.ک-وم-رفتن س.ش.م-مادر به خسیسی از مریم

«مریم از لحاظ خسیسی به مادرش رفته» (شباهت رفتاری)

ع.ج. معنای «تغییر یافتن»

نکته قابل توجه این است که از این فعل در برخی بافت‌ها معنی «تغییر یافتن» به صورت صریح پیداست.

43. rænge mü sær-i dære wæ ræw sefidi ču

ح.ا.رفتن سفید سمت به داشتن س.ش.م-سر-مو رنگ

«رنگ موی سرش به سمت سفیدی می‌رود»

۷-۴. خوشه معنایی «استعاری»

در این خوشه معنایی، بیست معنای مجزای دیگر در بافت‌های مختلف از این فعل را گویشوران کُردزبان به کار می‌برند.

۷. الف. معنای «پیمودن»

44. rije fææjg čī-men ta ræsi-men-æ ?æwrda
راه زیادی رفتن اش-ج-گس. رفتن پا-اش-ج-رسیدن تا

«راه زیادی رفتیم تا به آنجا رسیدیم»

از مثال (۴۴) پیداست که این فعل به معنای «پیمودن» نیز گویشوران زبان از آن استفاده می‌کنند.

۷. ب. معنای «رفت و آمد کردن»

همچنین، از فعل /čijən/ در معنی «رفت و آمد کردن» استفاده می‌شود.

45. žen-æjl bišter čē-næ mal qawm-æjl xwæ-jan
پ-ج-زن بیشتر س-ش-ج-ح. رفتن پ-ج. فامیل خانه س-ش-ج-خود

«زن‌ها بیشتر به خانه اقوام‌شان می‌روند»

۷. پ. معنای «کوچ کردن به جهان دیگر/مردن»

کوچ کردن به جهان دیگر صورتی غیرفیزیکی دارد و در آن حرکتی جسمانی رخ نداده است، بلکه کاربردی استعاری دارد که در آن، حرکت از نوع روحانی است.

46. Sæmanæ sær-e zawæri čī
سمانه پا-سر زایمان س-ش-م. گس. رفتن

«سمانه سر زایمان رفت»

47. gešdeman wæj donja čī-men
همه از این دنیا اش-ج-ح. رفتن

«همه از این دنیا می‌رویم»

۷.ت. معنای «گرایش یافتن»

معنای دیگری که از فعل /čijən/ در بافت‌های ویژه‌ای گویشوران کُردزبان استفاده می‌کنند، معنای «گرایش یافتن» است که بین شیء پویا و شیء پایا گرایش به وجود می‌آورد.

48. tazægi-jæjl dūjæt-æjl bi:šter-æ kor-æjl če-næ
س‌ش‌ج-ح.ا. رفتن پ‌ج-پسر از-بیشتر از‌پ‌ج-دختر جدیداً

dowrowære mæwade moxæder
به سمت مخدر مواد

«جدیداً دختران بیشتر از پسران به سمت مواد مخدر می‌روند».

۷.ث. معنای «تمایل داشتن»

49. menal-æjl bišter če-næ dawrowære qawm-e daleg-i-jan
س‌ش‌ج-ی-مادر پ‌ا-خانواده به سمت س‌ش‌ج-ح.ا. رفتن بیشتر پ‌ج-بچه
«بچه‌ها بیشتر تمایل به سمت خانواده مادرشان دارند».

۷.ج. معنای «سوق یافتن»

«سوق یافتن» از جمله معانی است که کُردزبانان کرمانشاهی از معنای این فعل دریافت می‌کنند.

50. hæŕ či ču, wæŕæw bædbæxti či-men
ا‌ش‌ج-ح.ا. رفتن بدبختی به سمت ح.ا. رفتن چه هر
«هر چه می‌رود (گذشتن) به سمت بدبختی می‌رویم».

۷.چ. معنای «زده شدن»

یکی از معانی که فعل /čijən/ در خود پنهان دارد، وقتی نمایان می‌شود که گویشوران این فعل را همراه با مواد غذایی، نوشیدنی‌ها و میوه‌ها به کار می‌برند.

51. ʔarezu wæ kælæpačæ či-j-æ
ح‌ک-و‌م-رفت‌ن‌ک‌ل‌ه‌پ‌ا‌چ‌ه از آرزو

«آرزو از کله پاچه رفته»

52. hæŕ č̌i xorš bamjan xwæm wæ-li ni-j-æč-em
 اشم-رفتن-وم-پیشم ش-از اشم-خوردن بادمجان خورشت چه هر
 «هرچه خورشت بادمجان می‌خورم ازش نمیرم».

۷.ج. معنای «برگشتن»

معنای «برگشتن» از دیگر معانی این فعل است که گویشوران به‌کار می‌برند. به مثال (۵۳) دقت کنید.

53. Mazjar dowaræ č̌i-j-æ dowrowær-e xælaf
 مازیار دوباره ح-ک-وم-رفتن پ-ا-به خلاف
 «مازیار دوباره به سمت خلاف رفت».

۷.خ. معنای «انتخاب کردن»

گویشوران گُردزبان از این فعل در معنای «انتخاب کردن» هم استفاده می‌کنند.

54. ri-ji ke doros-æ be-č̌-u
 دش-م-رفتن-پام است-درست که پ-ن-راه
 «راهی را که درست است برو»
 55. ʔamoza-m twa-j be-č̌u-dæ reštæ-j fæni
 اشم-پسر-عمو دش-م-خواستن س-ش-م-رفتن-پال پ-ا-رشته فنی
 «پسر عمویم می‌خواهد به رشته فنی برود».

56. ri-je č̌æft næ-č̌-u
 دش-م-رفتن-پیشم کچ راه
 «راه کچ نرو»

۷.د. معنای «پرداختن»

بازنمایی فعل /č̌ijən/ در مثال (۵۷) بیانگر آن است که این فعل در معنای «پرداختن» نیز به‌کار می‌رود.

57. be-č̌-wæ sære ʔæsleqesæ-d
 س-ش-م-مطلب-اصل به دش-م-پ-ا-رفتن-پام
 «به اصل مطب بپرداز».

۷.۵. معنای «قطع شدن»

معنای «قطع شدن» را می‌توان از فعل /čijən/ ادراک کرد. نمونه‌های (۵۸)، (۵۹) و (۶۰) مؤید این مطلب هستند.

58. wæxti wæjærde mæɾjæm telefoni qesæ
 صحبت تلفنی مریم با وقتی
 kerd-em sedaj či
 س ش.م. گ.س. رفتن د ش م - صداش م - کردن

«وقتی با مریم تلفنی صحبت کردم صدایش رفت».

59. čæn ruž-æ bærq ču
 چند روز برق تا-روز چند

«چند روز است که برق می‌رود».

60. düwæšæw ʔaw či
 دیشب آب س ش.م. گ.س. رفتن آب دیشب

«دیشب آب رفت»

۷.۶. معنای «انصراف دادن»

با کمی تأمل در مثال (۶۱) معنای «انصراف دادن» از فعل /čijən/ در گُردی کلهری کاملاً مشهود است.

61. ʔæli wæ celas-e ʔaqaj ʔmiri či wæ xatere
 خاطر به س ش.م. گ.س. رفتن امیری آقا پ - کلاس از علی
 jæ ke xas dærs næ-jata
 س ش.م. دادن - پیشم درس خوب که این

«علی از کلاس آقای امیری رفت، به خاطر اینکه خوب تدریس نمی‌کرد».

۷.۷. معنای «ترک کردن»

معنای «ترک کردن» نیز از این فعل در مثال (۶۲) مستفاد می‌شود که گویشوران از آن در موقعیت‌های مختلف استفاده می‌کنند.

62. šü-j-em wel-əm kerd-ija wæ č-i-j-æ
 ح ک - و م - رفتن و ح ک - س ش.م. گ.س. کردن اش م - ول اش م - و م - شوهر

«شوهرم مرا ول کرده و رفته».

۷. ژ. معنای «کنار رفتن»

گویشوران کُرد زبان، همچنین، از فعل /čijən/ در معنای «کنار رفتن» در بافت‌های مختلف استفاده می‌کنند.

63. gešt hat-en o čī-n wæli hič

هیچ ولی سشج-رفتن و سشج-آمدن همه

kar-ig ?æraj bædbæxt-ajl næ-kærd-ən

س ش م-کردن-پیشم پج-بیچاره برای پم-کاری

«همه آمدند و رفتند، کسی به داد مظلومان نرسید».

۷. س. معنای «از بین رفتن»

64. ?æw qææh be-ču qorb-et næ-ču

دش.م-رفتن-پیشم دش.م-احترام دش.م-رفتن-پام قدر آن

«آن قدر برو که احترام از بین نرود».

65. bu šemeli-jæ-g-æm čī-j-æ

حک-وم-رفتن اش.م-وم-پم-شنبليله بو

«بوی شنبليله م رفته»

۷. ش. معنای «تحصیل کردن»

زمانی که کُردزبانان کلهری این فعل را با واژه «کلاس» و «دانشگاه» به کار می‌برند، معنای «تحصیل

کرن» از آن استنباط می‌شود. نمونه‌های زیر مؤید این مطلب هستند.

66. Nazanin! ?emsal čī-dæ celas čæn?

نازنین امسال چند کلاس دش.م-ح.رفتن

«نازنین امسال به کلاس چندم می‌روی؟»

67. twam be-č-m-æ danešga

دانشگاه پا-اش.م-رفتن-پال اش.م-نا.خواستن

«می‌خواهم به دانشگاه بروم»

۷.ص. معنای «ازدواج کردن»

گواهی برای این معنا که فعل /čijən/ در کُردی کلهری نیز در معنای «ازدواج کردن» هم استفاده می‌شود، مثال (۶۸) است که در ادامه آمده است.

68. menalæ-gan gešti-jan čī:næ
پج-بچه پج-همه سشج-رفتن

«بچه‌ها همه‌شان رفته‌اند»

۷.ض. معنای «عصبانی شدن»

اگر به نمونه (۶۹) توجه کنیم، می‌فهمیم که در این بافت، فعل /čijən/ به معنای «عصبانی شدن» است.

69. dir-I men læ xwæd dūræw kæ-j,
دش-داشتن من از خود دور دش-کردن
feræ ton čī:-d
خیلی تند دش-رفتن

«دارم از تو دور می‌شوم، چون خیلی تند می‌روی»

۷.ط. معنای «درد گرفتن»

همان‌گونه که از مثال ذیل نمایان است فعل /čijən/ معنای «درد گرفتن» را در خود نهفته دارد.

70. menal-ægan ʔæqoræqal kerdən mæqz-əm čī

گس.رفتن اش-سر س شج-کردن سروصدا آن قدر پج-بچه

«بچه‌ها آن قدر سروصدا کردند که سرم رفت».

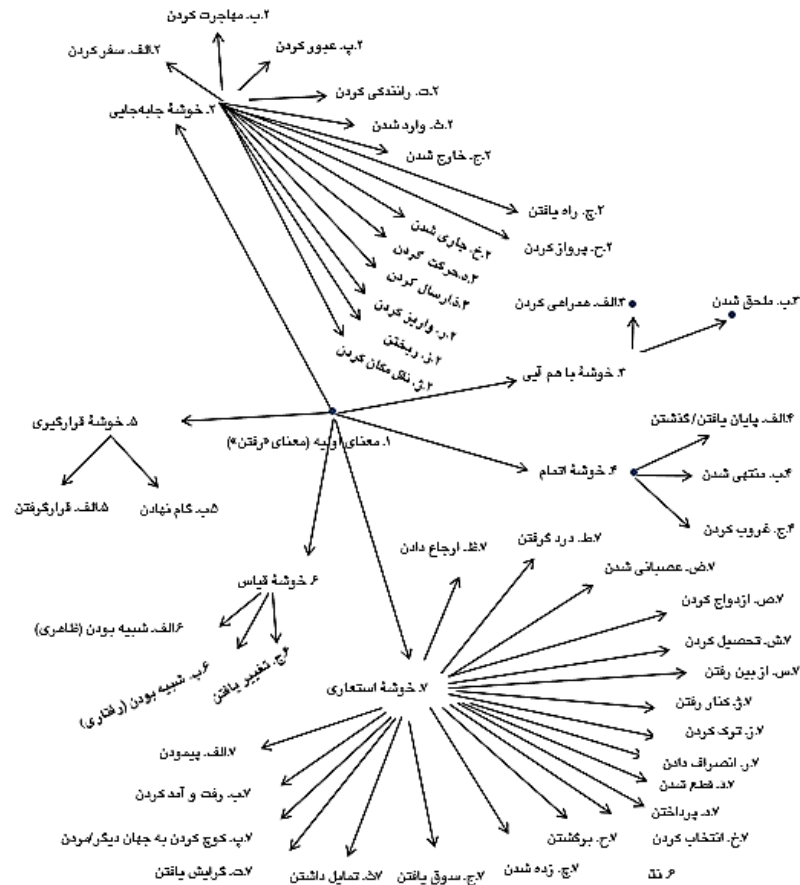
۷.ظ. معنای «ارجاع دادن»

مثال (۷۱) به‌روشنی گویای آن است که این فعل در برخی بافت‌ها به معنای «ارجاع دادن» نیز به‌کار

می‌رود.

71. sob pærwændæj ʔækraemi ču-dæ dadgostæri
فردا پرونده اکرمی سش-ح.رفتن دادگستری

«فردا پرونده اکرمی به دادگستری می‌رود».

نمودار ۱: شبکه معنایی فعل /čijən/ در کُردی کلهری

Figure 1. Semantic Network of the Verb /čijən/ in Kalthori Kurdish

در این جستار، به بازنمایی چندمعنایی شکل ساده فعل /čijən/ بر پایه انگاره چما (Evans & Green, 2006) پرداخته شد. یافته‌ها نشان داد که این فعل در گویش کُردی کلهری از چهل و پنج معنای مجزا در بافت‌های مختلف برخوردار است و همزمان از شش خوشه معنایی «خوشه جابه‌جایی»، «خوشه با هم‌آبی»، «خوشه اتمام»، «خوشه قرارگیری»، «خوشه قیاس» و «خوشه استعاری» نیز برخوردار است. همچنین، معنای سرنمون و اولیه این فعل، به معنای «رفتن» است. برخی از معانی مجزای آن که در بخش

پنجم این پژوهش به بررسی آن‌ها پرداختیم، شامل «عبور کردن»، «ریختن»، «کوچ کردن به جهان دیگر»، «شبییه بودن» «تمایل داشتن»، «از بین رفتن»، «ازدواج کردن» و غیره هستند. همچنین، نتایج نشان داد که خوشه‌های معنایی «جابه‌جایی» و «استعاری» نیز نسبت به دیگر خوشه‌های معنایی از فراوانی بیشتری در تشکیل چندمعنایی فعل /čijən/ برخوردارند. بنابراین، رویکرد شناختی برای نشان‌دادن چندمعنایی این فعل در کُردی کله‌ری بسیار کارآمد است. گفتنی است که مطالب این پژوهش می‌تواند در آموزش زبان بسیار مفید باشد و می‌تواند بخوبی برای مترجمان کارآمد باشد. همچنین، می‌تواند برای آموزش معانی مختلف این فعل به غیر کُردزبانان مفید باشد.

علائم اختصاری	مفهوم به کاررفته
اشم	اول شخص مفرد
پا	پسوند اضافه
پب	پسوند برتری
پج	پسوند جمع
پم	پسوند معرفه
پن	پسوند نکره
پال	پیشوند التزامی
پام	پیشوند امری
پیشم	پیشوند منفی
په	پسوند همراهی به معنای «هم»
ح ا	حال استمراری
ح ال	حال التزامی
ح ک	حال کامل
دشم	دوم شخص مفرد
زا	زمان آینده
س ش ج	سوم شخص جمع
س ش م	سوم شخص مفرد

علائم اختصاری	مفهوم به‌کاررفته
گا	گذشته استمراری
گال	گذشته التزامی
گس	گذشته ساده
وم	واج میانجی

۵. پی‌نوشت‌ها

1. Principled-Polysemy Approach
2. force – dynamic
3. collocation cluster
4. finish cluster
5. settlement cluster
6. contrast cluster
7. metaphoric cluster
8. Structural Semantics
9. Cognitive Semantics
10. embodied
11. G. Tyler
12. V. Evans
13. force-dynamic schema
14. Cognitive Science
15. cognition
16. R. Langacker
17. L. Talmy
18. G. Lakoff
19. image schema
20. conceptual metaphors
21. radial categories
22. categorization
23. metaphore
24. mapping
25. Idealized Cognitive model
26. prototype
27. trajectory
28. landmark

۲۹. این فعل در زمان گذشته ساده به صورت /čijæ/ (به معنای «رفت») و در زمان حال کامل به صورت -čij- /

/æsa:/ (به معنای «رفته است») به کار می‌رود. شایان ذکر است که در برخی بافت‌ها، گویشوران کُردزبان از فعل /čijæ/ در معنای زمان حال کامل استفاده می‌کنند. به عنوان مثال، نمونه (۵۱) تأییدی بر این ادعاست که گویشوران فعل /čijæ/ را در معنای حال کامل آن به کار برده‌اند.

۶. منابع

- افراشی، آ.، و صامت جوکندان، س. (۱۳۹۳). تحلیل چند معنایی فعل حسی «شنیدن» در زبان فارسی. ادب پژوهی، ۳۰، ۲۹-۵۹.
- افراشی، آ.، و عسگری، س. (۱۳۹۶). چندمعنایی فعل حسی دیدن در زبان فارسی. پژوهش‌های زبان شناسی تطبیقی، ۷ (۱۴)، ۷۳-۶۱.
- دهقان، م.، و افشاری، ب. (۱۳۹۷). بررسی کاربردی-معنایی /ʔæra/ در کردی از دیدگاه شناختی. زبان و زبان‌شناسی، ۲۷، ۱۴۷-۱۶۵.
- عباسی، ن.، اروجی، م. ر.، و رهبر، ب. (۱۳۹۹). بررسی چندمعنایی واژگان در صفات ساده ترکی آذربایجانی: رویکردی شناختی. مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران، ۱، ۵۱-۷۱.
- رحمتی‌نژاد، ل.، عاصی، م.، قلی فامیان، ع. ر.، و م. (۱۳۹۸). تحلیل معنایی فعل «گفتن» در چارچوب نظریه معناشناسی قالبی. جستارهای زبانی، ۵۲، ۵۵-۸۹.
- رضویان، ح.، و خانزاده، م. (۱۳۹۳). چندمعنایی حرف اضافه "به" در زبان فارسی با رویکرد معنی‌شناسی شناختی. مطالعات زبان و گویش‌های غرب ایران، ۷، ۵۷-۷۹.
- عموزاده، م.، کریمی دوستان، غ.، و شریف، ب. (۱۳۹۵). شبکه معنایی فعل گرفتن براساس انگاره چندمعنایی اصول‌مند. پژوهش‌های زبانی، ۱، ۱۱۷-۱۳۶.
- قادری، م.، یوسفی راد، ف.، افراشی، آ.، و روشن، ب. (۱۳۹۸). تحلیل چند معنایی فعل حسی دیدن در زبان فارسی. مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران، ۴۰، ۷۳-۹۱.

References

- Afrashi, A., & Asgari, S. (2017). Polysemic analysis of the verb "see" in Persian. *Journal of Comparative Linguistics Researches*, 7(14), 61–73. [In Persian]
- Afrashi, A., & Joukandan, S. S. (2014). Polysemic analysis of the verb (hear) in

Persian. *Adab Pazhuhi*, 30, 29–59. [In Persian]

- Amozadeh, M., Karimi Doostan, Gh., & Sharif, B. (2016). The semantic network of the verb “Gereftan” Based on principled–polysemy model. *Language Researches*, 7(1), 117–136. [In Persian]
- Antunano, I. L. (1999). *Polysemy and metaphor in perception verbs: A cross–linguistic study* [Doctoral dissertation, University of Edinburgh].
- Antunano, I. L. (2002). Mind–as–body as a cross–linguistic conceptual metaphor. *Journal of English and American Studies*, 25, 93–119.
- Bateni, M. R. (2006). *Language and thought* (8th ed.). Agah. [In Persian]
- Brugman, C. (2001). Light verbs and polysemy. *Language Sciences*, 23(4), 551–578.
- Brugman, C., & Lakoff, G. (2003). Cognitive topology and lexical networks. In D. Geeraerts (Ed.), *Cognitive linguistics: Basic readings* (pp. 109–139). Mouton de Gruyter.
- Dehghan, M., & Afshari, B. (2018). A semantic–pragmatic study of /ʔæra/ in Kurdish: A cognitive perspective. *Journal of Language and Linguistics*, 14(27), 147–165. [In Persian]
- Evans, V., & Green, M. (2006). *Cognitive linguistics: An introduction*. Edinburgh University Press.
- Evans, V., & Tyler, A. (2004a). Rethinking English prepositions of movement: The case of to and through. *Belgian Journal of Linguistics*, 18, 247–270.
- Geeraerts, D., & Cuyckens, H. (Eds.). (2007). *The Oxford handbook of cognitive linguistics*. Oxford University Press.
- Ghaderi, M., Yoosefi Rad, F., Afrashi, A., & Roushan, B. (2019). Systematic polysemy in cognitive approach: Studying the polysemy of “see” in Persian. *Journal of Western Iranian Languages and Dialects*, 7(40), 73–91. [In Persian]
- Kroeger, P. R. (2018). *Analyzing meaning: An introduction to semantics and pragmatics*. Language Science Press.
- Lakoff, G. (1987). *Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind*. University of Chicago Press.

- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Lee, D. (2001). *Cognitive linguistics: An introduction*. Oxford University Press.
- Newman, J., & Rice, S. (2004). Patterns of usage for English SIT, STAND, and LIE: A cognitively inspired exploration in corpus linguistics. *Cognitive Linguistics*, 15(3), 351–396.
- Orouji, R., Abasi, N., & Rahbar, B. (2020). Cognitive study of polysemy in simple adjectives of Azerbaijani Turkish: Cognitive approach. *Journal of Western Iranian Languages and Dialects*, 8(1), 51–71. [In Persian]
- Rahmati Nezhad, L., Asi, M., Gholi Famiyan, A. R., & Ghayomi, M. (2019). Semantic study of the verb “say”: Within mold semantic framework. *Journal of Language Related Research*, 11(4), 55–89. [In Persian]
- Razaviyan, H., & Khanzade, M. (2014). The polysemic study of the preposition /be/ in Persian in cognitive approach. *Journal of Western Iranian Languages and Dialects*, 2(7), 57–79. [In Persian]
- Tyler, A., & Evans, V. (2003). Reconsidering prepositional polysemy network: The case of over. In B. Nerlich, Z. Todd, V. Herman, & D. D. Clark (Eds.), *Polysemy: Flexible patterns of meaning in mind and language* (pp. 95–160). Mouton de Gruyter.
- Ungerer, F., & Schmid, H. J. (1996). *An introduction to cognitive linguistics*. Longman.
- Vandergucht, F., Willem, K., & Guypere, L. D. (2007). The iconicity of embodied meaning: Polysemy of spatial prepositions in the cognitive framework. *Language Sciences*, 29, 733–754.